

KRONIKA**1. srečanje raziskovalcev Interreg projekta DIAMONT**

Innsbruck, Avstrija, 11.–12. 3. 2005

Pomladi smo se v Innsbrucku zbrali znanstveniki in strokovnjaki iz šestih alpskih držav: Avstrije, Francije, Italije, Nemčije, Slovenije in Švice ter načrtali potek aktivnosti v okviru novega projekta za spodbujanje regionalnega razvoja v alpskem prostoru: DIAMONT.

Projekt, katerega polno ime se glasi *Data Infrastructure in the Alps: Mountain Orientated Network Technology*, financira EU iniciativa Interreg IIIB program, traja 3 leta (od marca 2005 do konca februarja 2008). Vodilni partner je *Institut für Geographie* Univerze v Innsbrucku, odgovorna oseba pa dr. Axel Borsdorf. Znanstveni vodja projekta je dr. Ulrike Tappeiner z EURAC-a, Accademia Europea Bolzano. Poleg obeh omenjenih institucij so partnerji še *Forschungsstelle für Wirtschaftsgeographie und Raumordnungspolitik* v St. Gallenu v Švici, *Bosch & Partner GmbH* iz Münchna v Nemčiji, *ifuplan – Institut für Umweltplanung, Landschaftsplanung und Naturschutz* iz Münchna v Nemčiji, *CEMAGREF – Groupement de Grenoble – Unité de Recherche Développement des Territoires Montagnards* iz Grenobla v Franciji, *UNCEM – Unione Nazionale Comuni Comunità Enti Montani* s sedežem v Rimu v Italiji ter Geografski inštitut Antona Melika Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

Široko zasnovan projekt, sestavljen iz 12 delovnih paketov, je bil zamišljen v vodstvenih organih Alpske konvencije. Projekt je zasnovan kot podpora prenovi zasnove in vsebine ter ponovnemu zagonu Sistema opazovanja in informiranja v Alph SOIA (*System for Observation of and Information on the Alps*), ki lahko pomembno prispeva k celovitemu vzdržnemu razvoju. Tudi cilji projekta so široki in ambiciozni: soočiti vsebino Alpske konvencije s pričakovani strokovnjakov ter zahtevami prebivalcev; določiti neskladja, ki vplivajo na razvojne procese v regionalnem razvoju; izpostaviti pomembna razvojna vprašanja ter možnosti vzdržnega razvoja ter ob upoštevanju kazalcev izdelati orodja regionalnega razvoja.

Pri izdelavi vsealpskega informacijskega in podatkovnega sistema sodeluje mreža strokovnjakov s področja razvoja Alp, ki jo projekt vzpostavlja. Ta proces vključuje tudi testiranje vzorčnih orodij regionalnega razvoja in razprave s prebivalci vzorčnih območij. Analiza in oblikovanje vzdržnega regionalnega razvoja povezuje kulturalne, regionalne in krajevne dejavnike. Končni rezultat so kazalci za oblikovanje sistema spremljanja, nadziranja in vrednotenja regionalne politike v Alph in metoda, uporabna tudi v drugih gorskih območjih Evrope.

Projekt je tako kot vsi Interreg projekti aplikativno naravnani; v tem primeru gre za praktično udeležanje Alpske konvencije. Projekt je zlasti zanimiv za Slovenijo in za pridobivanje izkušenj v načrtovanju regionalnega razvoja in iskanju temeljnih izhodišč za nadaljnji razvoj. Slovenija je še vedno v prehodnem obdobju, išče optimalne poti regionalnega razvoja. Sodelovanje v tem projektu je pomembno zato, ker je v projektu velik poudarek na vključevanju deležnikov in lokalnega prebivalstva, torej na principu *bottom-up*, ki se je začel uveljavljati po osamosvojitvi naše države. Druge alpske države imajo na tem področju že dolgo tradicijo in nas zato lahko s svojimi dragocenimi izkušnjami obogatijo. Poleg tega so razvojni problemi v celotnih Alph precej podobni, zato bi lahko pri reševanju slovenskih problemov k nam prenesli izkušnje drugih.

Prve naloge v projektu so bile povezane s pridobivanjem podatkov. Kako ljudje v različnih območjih Alp razumemo trajen regionalni razvoj? Kako kulturne razlike (administracija, norme, vrednote) vplivajo na proces načrtovanja? Kdo odloča in kako poteka odločanje na različnih ravneh? Katere spodbude, problemi in priložnosti lahko pričakujemo v prihodnosti? Taka in podobna vprašanja rešujemo na samem začetku ob pomoči obstoječe literature in *delphi* vprašalnika, ki se izvaja v vseh alpskih deželah. V naslednjih korakih bomo na temeljih pridobljenih podatkov izbrali določeno področje (kmetijstvo, turizem) in ga natančneje preučili. Zato bomo zbrali temeljne podatke za celotno območje Alp, jih uskladili in jih vpeli v geografski informacijski sistem. Določili in zbrali bomo ustrezne kazalce, ki bodo

mednarodno (medregionalno) primerljivi. V nadaljevanju bomo izdelali načrtovalska orodja, uporabna v območjih podobnega razvoja, ki bodo tudi javno obravnavana. Za zagotovitev njihove praktične vrednosti bodo testirana in ovrednotena v dveh zaporednih delavnicah v petih testnih območjih, kjer bodo imeli glavno vlogo deležniki (*stakeholders*).

Pričakujemo, da bo poglobljen dialog med zasebnimi družbami, organi oblasti na različnih ravneh, znanstvenimi ustanovami, nevladnimi organizacijami, deležniki in državljani v okvirih mednarodnega projekta pripomogel k boljšemu razumevanju alpskih struktur in potreb kot tudi gonilnih sil, ki vplivajo na regionalni razvoj. Na splošno vsealpski pristop, interdisciplinarno partnerstvo in strategija sodelovanja (participacije) obetajo metode, ki bodo širše uporabne.

Za GIAM ZRC SAZU je projekt velikega pomena, saj z njim še nadgrajujemo vpetost našega dela v mednarodne okvire. Žal pa se zaradi mnogih problemov ne moremo dovolj posvečati sami vsebini projekta. Če pustimo ob strani zapleteno in obsežno birokracijo, ki spremlja Interreg projekte, nam življenje grenita dve slovenski posebnosti. Prva je neurejeno nacionalno financiranje; država Slovenija žal ne zagotavlja manjkajočih 25 % (75 % sredstev je iz EU naslova), kar je za raziskovalne ustanove, ki se financirajo s projekti, hud problem. Upamo, da si bomo do takrat, ko boste brali to poročilo, priborili svojih 15 %, kako bomo pokrili preostalih 10 %, je zaenkrat velika uganka. Drugi problem je povezan z mejo Alpske konvencije. Glavno orodje v projektu so podatki, katerih pridobivanje pa je zaradi neustrezne določitve območja Alpske konvencije v Sloveniji zelo zahtevna in včasih nemogoča naloga. Ne samo, da je cela vrsta občin samo delno vključena v območje konvencije, 5 naselij je celo prerezanih. In kako naj pridobimo ustrezne podatke? Upajmo, da bo Diamont razkril svojo diamantno plat in nam pokazal pot. Njen potek lahko spremljate tudi na medmrežju na strani <http://diamont.uibk.ac.at>.

Mimi Urbanc

V slovo profesorici Zvezdani Knez - Šterbenc
Strunjan, 25. 6. 2005



Konec junija nas je pretreslo žalostno sporočilo, da gospe Zvezdane Knez - Šterbenc, dolgoletne, priznane, uveljavljene in ugledne profesorice I. celjske gimnazije ni več med nami. Z njo smo izgubili zavzeto in stroki predano kolegico, izvrstno in strpno povezovalko geografov s celjskega območja, večletno aktivno predsednico celjske podružnice Geografskega društva Slovenije, neumorno voditeljico in mentorico geografskega krožka na gimnaziji, pobudnico in usmerjevalko mladinskih raziskovalnih nalog in ne nazadnje častno članico naše stanovske povezanosti.

Zvezdana Knez - Šterbenc se je rodila 10. 12. 1925 v Celju. Po maturi na celjski gimnaziji je vpisala študij geografije in etnologije na ljubljanski univerzi, kjer je diplomirala leta 1949. Njeno prvo službovanje je bilo v Novem mestu, kasneje jo je zaposlitvena pot peljala še v Tolmin, na Jesenice in v Kranj. Leta 1954 je prišla na I. celjsko gimnazijo, ki ji je ostala zvesta celih 29 let, vse do upokojitve 1. septembra leta 1983.

Po končanem študiju se je z vso strokovno predanostjo in mladostnim žarom vključila v pedagoško-vzgojno in izobraževalno delo. Bila je izredno vestna in marljiva profesorica. S široko strokovno razgledanostjo, poznavanjem aktualnih gospodarskih in političnih dogajanj ter problemov doma in sodobnem svetu so bile tiste postavke, ki so omogočale privlačen in učinkovit pouk geografije. Izredno mnogo je prispevala k patriotski vzgoji dijakov, kar ji je med drugim omogočal njen sodoben pogled na vlogo in namen geografske vzgoje in izobraževanja.

Izredno cenjeno, upoštevano in spoštovano je bilo njeno zavzeto delo razredničarke. Odlično je poznala vse svoje učenke in učence, gradila je razredni kolektiv, pozitiven odnos do dela ter tekmovalnosti. Vse to je pripomoglo, da so bili njeni učenci med najboljšimi in najuspešnejšimi na gimnaziji. Toda vseskozi je bila tudi avtoritativna profesorica, ki je zahtevala razsodno razumevanje učne stvarine. Njena geografija je bila veliko več kot samo naštevanje držav in poznavanje njihovih naravnih in gospodarsko-socialnih in zgodovinskih značilnosti in posebnosti. Njeni dijaki se jo spominjajo kot stroge in zahtevne profesorice, a vselej mehkega in plemenitega srca. Nepozabne so bile njene geografsko-literarne ekskurzije po Dolenjski, Koroški, Štajerski in drugod.

S širokim strokovnim obzorjem, ki ga je vedno izpopolnjevala, je skrbela za posodobitev in aktualizacijo geografskega pouka. V ta namen si je dlje časa prizadevala za geografsko učilnico, skrbno je bdela nad geografskim kabinetom, ki ga je vodila 15 let, ustanovila je geografsko knjižnico in čitalnico. Dvajset let je na šoli vodila aktiv geografov, med letoma 1966 in 1967 pa je bila tudi pomočnica direktorja gimnazije.

Leta 1958 je prof. Zvezdana Knez - Šterbenc na gimnaziji ustanovila in vsebinsko ter organizacijsko utemeljila geografski krožek, ki ga je uspešno vodila vse do upokojitve (letna poročila o dejavnosti krožka so objavljena v Geografskem obzorniku, v letnikih 6 do 29, v letih 1959 do 1982.) Vseskozi se je nesebično razdajala mlademu rodu, ki ga je s strokovnimi nasveti in spodbudami uvajala v skrivnosti in razsežnosti geografskega raziskovalnega dela. Številni člani njenega gimnazijskega geografskega krožka so se uspešno vključili v preučevanje geografskih značilnosti in vsakdanjih aktualnih problemov celjske občine ali celotne celjske regije. Pod njenim strokovnim vodstvom so dijaki izvedli številne raziskovalne naloge, ki so bile neposredno vključene v program gibanja »Mladi za napredek Celja« in mnogi med njimi so prejeli tudi najvišja priznanja celjske občinske raziskovalne skupnosti. Njeni dijaki so se z raznovrstnimi in aktualnimi raziskavami vključili v Gibanje znanost mladini. Marsikatera njihova raziskava je prejela najvišje slovensko priznanje, dve pa sta bili nagrajeni tudi z zveznim odličjem. Prav tako je prof. Z. Knez - Šterbenc skrbela, da so celjski gimnazijci redno sodelovali na poletnih mladinskih raziskovalnih taborih po Sloveniji. Poleg tega je bila ena izmed redkih šolnikov, ki je poskrbela, da so bile najboljše dijaške raziskovalne naloge s področja geografije objavljene v ustreznih strokovnih publikacijah, na primer v Celjskem zborniku.

Poleg številnih šolskih in drugih obveznosti pa prof. Z. Knez - Šterbenc nikdar ni zanemarjala svojega strokovnega izpopolnjevanja. Redno se je udeleževala zborovanj slovenskih geografov, aktivno je sodelovala pri vsebinski zasnovi in oblikovanju programa naravoslovnih dni v usmerjenem izobraževanju. Dejavno se je vključevala v številne priprave sprememb učnih načrtov geografije, ki so bili izvedeni

v zvezi s pripravami usmerjenega izobraževanja. Dlje časa je bila članica republiške komisije za učne načrte geografije in njene učbenike.

Še kot študentka je skupaj z V. Bulog in O. Šenk pripravila in objavila članek Moško in žensko prebivalstvo v Jugoslaviji (Geografski vestnik 20–21, 1948–1949, str. 329–330). V prvih letih službovanja v Celju je skupaj z A. Soretom preučila Preskrbo Celja z mlekom (Geografski vestnik 27–28, 1955–1956, strani 326–335).

Med letoma 1972 in 1984 je nadvse uspešno vodila celjsko podružnico Geografskega društva Slovenije. Poleg drugega je vzorno skrbela za strokovno izpopolnjevanje in vsebinsko bogatitev geografskega znanja. Vse njeno delo je bilo je vidno in odmevno v strokovni in širši javnosti. Leta 1972, ob petdeseti obletnici ustanovitve Geografskega društva Slovenije, je dobila stanovsko priznanje pohvala. Na 13. zborovanju slovenskih geografov v Dolenjskih Toplicah leta 1984 je postala častna članica GDS. Leta 1989 je prejela državno odlikovanje red zaslug za narod s srebrno zvezdo.

S smrtjo prof. Zvezdane Knez - Šterbenc smo izgubili iskreno in stroki predano kolegico, ki je s svojim delom na celjski gimnaziji zapustila neizbrisne sledi. S pokončno držo, poštenostjo in pravičnostjo, predanostjo stroki in službi pa z nepotešeno željo po spoznavanju vsega novega v stroki in vse, kar bogati človeka, se je za vedno zapisala v naš spomin. Za vse, kar je s svojo človeško toplino in širokim strokovnim znanjem storila za ugled stroke in šole, ji bomo vedno neizmerno in iskreno hvaležni.

Milan Natek